ПРО НАУКОВУ І НАУКОВО-МЕТОДИЧНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ» В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

Наукова доповідь на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України 17 грудня 2020 р.

<https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-2-6>

КИРИЧЕНКО

Микола Олексійович

ректор Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»,
Національна академія педагогічних наук України,
доктор філософії,
м. Київ, Україна

Анотація. У доповіді представлено інформацію про наукову та науково-методичну діяльність Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України упродовж 2015-2020 рр. в умовах децентралізації управління освітою, а саме: нормативні та нормативно-правові засади діяльності; основні напрями наукових досліджень; актуальні проблеми, які досліджувалися у межах цих напрямів; найістотніші наукові результати, досягнуті в процесі проведення досліджень. Описано зміст і форми наукової та науково-методичної діяльності, кадровий склад університету, який забезпечує її ефективне здійснення. Висвітлено науковий доробок працівників, результати підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації. Представлено підсумки експериментальної діяльності всеукраїнського, регіонального та локального рівнів, розробки за проблематикою Нової української школи для слухачів курсів підвищення кваліфікації. Наголошено на актуальності курсів підвищення кваліфікації з використанням технологій формальної та неформальної освіти на базі ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, а також виїзних курсів на запити місцевих і регіональних освітніх організацій для усіх регіонів України. Акцентовано увагу на

такий затребуваний сучасній системі неформальної освіти, започаткованій у ДЗВО «Університет менеджменту освіти», як Український відкритий університет післядипломної освіти (УВУПО). Наголошено, що вперше в системі післядипломної освіти України успішно функціонують сім віртуальних кафедр, до діяльності яких університет залучає викладачів різних закладів освіти України та світу. Представлено наукові періодичні видання, засновником та співзасновником яких є ДЗВО «Університет менеджменту освіти», п'ять із яких входять до Переліку наукових фахових видань України. Описано успішні результати систематичної презентації наукових здобутків університету на міжнародних освітніх виставках. Окреслено питання, що потребують подальшого вирішення для перспективного розвитку ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Ключові слова: Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти»; Національна академія педагогічних наук України; наукова діяльність; науково-методична діяльність; децентралізація управління освітою; наукові результати; експериментальна діяльність; Український відкритий університет післядипломної освіти.

Державна політика України в сфері місцевого самоврядування дала змогу стартувати реформам у різних соціальних сферах, зокрема і в галузі освіти. Децентралізація в освіті — це напрям реформування сфери освіти та модернізації системи управління освітою; принцип, спосіб організації управління освітою, що детермінує делегування повноважень і відповідальності органам місцевого самоврядування; визначає компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування щодо отримання освіти європейської якості з урахуванням інтересів громадян; враховує інтереси територіальних громад, соціальних верств населення при виборі моделей управління, реформування змісту освіти, способів її організації і фінансового забезпечення.

Наукова та науково-методична діяльність Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України упродовж 2015-2020 рр. здійснювалася відповідно до вимог:

- законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту», «Про освіту»;
- Стратегії розвитку Національної академії педагогічних наук України на період 2016-2022 рр.;
- Пріоритетних напрямів (тематики) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок НАПН України на 2018-2022 рр., схвалених загальними зборами НАПН України 17 листопада 2017 р.

В умовах децентралізації управління освітою наукова і науково-методична діяльність ДЗВО «Університет менеджменту освіти» здійснюється із урахуванням вимог законів України «Про засади державної регіональної політики» (2015 р.) та «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2020 р.).

Зміст і форми наукової та науково-методичної діяльності ДЗВО «Університет

менеджменту освіти» НАПН України в умовах децентралізації управління освітою.

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України у 2015-2020 рр.: проводить ґрунтовну науково-дослідну та науково-методичну діяльність із визначення і реалізації державної політики в сфері післядипломної педагогічної освіти та освіти дорослих, із розв'язання проблем професійного розвитку фахівців системи освіти та інших категорій; сприяє упровадженню в освітню діяльність ідей андрагогіки, акмеології, педагогічної інноватики; виконує функції Всеукраїнського навчального і науково-методичного центру післядипломної педагогічної та безперервної освіти; в умовах децентралізації управління освітою здійснює наукову і науково-методичну діяльність, спрямовану на науково-методичне забезпечення комплексної освітньої підготовки управлінців (професіоналів сфери освіти, насамперед з резерву на заміщення керівних посад, визначеного Міністерством освіти і науки України, обласними, районними (міськими) департаментами та управліннями освіти і науки, закладами освіти) та фахового зростання керівних і педагогічних кадрів різного рівня (підвищення кваліфікації, перепідготовка, спеціалізація, стажування тощо). У закладі сформовано потужну дослідницьку школу наукового і практичного спрямування у галузі післядипломної освіти, що стала носієм закладених традицій і розвиває їх із урахуванням інноваційних процесів у суспільстві загалом та у сфері освіти зокрема.

Упродовж звітної періоду в ДЗВО «Університет менеджменту освіти» виконувалося 16 наукових досліджень, результати яких використовуються в умовах децентралізації управління освітою. Тематика наукових досліджень відповідає статутним завданням університету та вимогам до організації наукових досліджень у НАПН України. Починаючи з 2016 р., усі дослідження здійснюються без цільового державного

фінансування у межах науково-педагогічної діяльності.

Наукові дослідження здійснюють 92 штатних науково-педагогічних працівники (14 докторів наук, професорів; чотири доктори наук, доценти; 45 кандидатів наук, доцентів; 18 кандидатів наук; 11 старших викладачів без наукового ступеня) та 21 науково-педагогічний працівник, який працює за сумісництвом (12 докторів наук, професорів; два доктори наук, доценти; три кандидати наук, доценти; чотири кандидати наук). 3-поміж них: чотири дійсних члени НАПН України та члени Президії НАПН України; член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України; член-кореспондент НАПН України; заслужений працівник народної освіти України; три заслужених працівники освіти України; три заслужених діячі науки і техніки України; заслужений працівник соціальної сфери України.

Наукові дослідження здійснювалися за п'ятьма основними напрямками: якість освіти; інформаційне освітнє середовище; вища освіта; освіта дорослих; післядипломна освіта; управління та економіка освіти; психологія розвитку особистості.

У межах цих напрямів досліджувалися такі актуальні проблеми: управління закладами освіти та менеджмент освіти; соціальна психологія і психологія управління; педагогічна та вікова психологія; теорія і практика організації післядипломної освіти та навчання дорослих; проектування інноваційних технологій управління системою післядипломної педагогічної освіти в умовах суспільних змін; застосування інформаційно-комунікаційних технологій у системі відкритої освіти; психолого-педагогічні засади підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах післядипломної освіти та ін.

Найістотніші наукові результати, досягнуті в процесі проведення досліджень:

Обґрунтовано теоретико-методологічні засади державної політики управління неперервною освітою в умовах модернізації освітньої системи України та концептуальні основи державно-громадського управління післядипломною освітою і розвитком неперервної освіти в умовах сучасного інформаційного суспільства.

Розроблено: класифікацію типів професійної ідентичності майбутніх фахівців, яка тісно пов'язана з інноваційним стилем педагогічної діяльності колективу освітнього закладу; типологію індивідуальних освітніх траєкторій педагогічних працівників; типологію особистісного потенціалу педагогічних працівників; модель оцінювання рівня конку-

рентоспроможності випускника закладу вищої освіти; модель механізму реалізації загальної стратегії управління економікою — стратегії інноваційного розвитку; модель формування інформаційної культури майбутніх керівників проєктів (Project Managers); методику визначення освітніх потреб споживачів послуг для підготовки конкурентоспроможних фахівців з використанням засобів діагностики якості надання освітніх послуг закладом освіти; комплекс методик з дослідження психологічних чинників суб'єктивного благополуччя персоналу освітніх організацій; технологію створення електронної книги з використанням платформи OURBOOKS.

Удосконалено: модель професійного розвитку фахівців, яка використовується у системі формальної післядипломної освіти, неформальної, інформальної освіти; модель управління системою підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах освітніх змін, визначено її зміст на основі проведених маркетингово-моніторингових досліджень; технологію комунікативної взаємодії в освітньому процесі професійного закладу освіти; технологію виховання студентів у професійному закладі освіти.

Набула подальшого розвитку варіативна модель підвищення кваліфікації — віртуальна школа педагогічного коучингу (на базі НМЦ ПТО Рівненської області).

Визначено способи підвищення ефективності державно-громадського управління у системі післядипломної педагогічної освіти для формування й розвитку лідерського потенціалу освітян як агентів змін.

Створено:

1) інформаційно-методичний ресурс як базу для забезпечення організаційних умов розвитку психолого-педагогічної компетентності педагогічних працівників ЗП(ПТ)О в курсовий і міжкурс-овий періоди, підвищення кваліфікації (віртуальний науково-методичний кабінет), де розміщено у відкритому доступі навчально-методичне забезпечення курсів підвищення кваліфікації і матеріали електронних навчальних комплексів для очно-дистанційної форми навчання;

2) інформаційно-методичний ресурс для обміну закордонним педагогічним досвідом і визначення напрямів інноваційної діяльності закладів професійної (професійно-технічної) освіти: «Методична скарбничка» БІНПО.

Діяльність ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України було спрямовано на *розроблення концептуальних засад розвитку систе-*

ми освіти в контексті розбудови Нової української школи. Зокрема, за проблематикою Нової української школи для слухачів курсів підвищення кваліфікації розроблено 45 нових тем, вісім спецкурсів, шість тренінгів, спрямованих на опанування освітньо-філософських засад, психологічного забезпечення, особливостей організації освітнього середовища, педагогічних, інформаційно-комунікаційних (цифрових) і управлінських технологій, електронних освітніх ресурсів, навичок особистісного та професійного розвитку педагога Нової української школи тощо. Розроблено авторські, тематичні курси для науково-педагогічних, педагогічних і керівних кадрів освіти; програму «Батьківські збори по-новому: актуально, інтерактивно, корисно» інтегрованого наскрізного курсу «Культура добросусідства», спрямовану на розвиток освіти дорослих в Україні, посилення соціальної згуртованості та співпраці закладів освіти з батьками, формування громадянської і психолого-педагогічної компетентностей рідних дитини (батьків або опікунів) і педагогічної спільноти.

Упродовж звітнього періоду учені ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України залучалися до наукової експертизи проєктів законів, положень, програм та інших освітніх інновацій щодо нормативно-правового забезпечення освіти (подано близько 40 висновків і пропозицій до законодавчих і нормативно-правових документів).

Науковий доробок ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України в умовах децентралізації управління освітою висвітлено у 248 одиницях наукової, навчальної, навчально-виробничої продукції, серед якої: 27 монографій, 10 посібників, 2 підручники, 24 навчальних посібники, 10 методичних посібників, 42 навчально-методичних посібники, 49 методичних рекомендацій, 4 робочих зошити, 34 навчальні програми, 46 спецкурсів та ін. Уся продукція, підготовлена за результатами наукових досліджень, упроваджена в закладах освіти.

У ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України здійснюється потужна експериментальна діяльність. Так, за звітний період проводилося 12 експериментів (дев'ять — всеукраїнського рівня, два — регіонального, один — локального). Із них завершено п'ять всеукраїнських експериментів, один регіональний і один локальний. До експериментальної бази входять регіональні заклади та установи освіти.

В умовах децентралізації управління освітою успішний приклад плідної співпраці творчих

колективів ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України із експериментальними майданчиками та творчими колективами регіональних закладів освіти представлено на засіданні Президії НАПН України у таких доповідях:

1. Результати спільної роботи із Криворізьким професійним гірничо-технологічним ліцеєм у межах проведення експерименту всеукраїнського рівня з проблеми «Педагогічні умови формування конкурентоздатності фахівців гірничого профілю в професійних навчальних закладах» у період із січня 2016 р. по грудень 2019 р. — у доповіді Т.І. Стойчик, заступника директора Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею.

2. Результати спільної роботи із Навчально-методичним центром професійно-технічної освіти у Рівненській області із проблеми «Діяльність школи педагогічного коучингу в умовах децентралізації управління освітою в Україні: від ідеї до реалізації» — у доповіді В.М. Бондарчук, директора Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Рівненській області.

3. Результати спільної роботи із Волинським інститутом післядипломної педагогічної освіти із проблеми реалізації наукових, освітніх завдань у межах Консорціуму закладів післядипломної педагогічної освіти та Українського відкритого університету післядипломної освіти (УВУПО) — у доповіді П.С. Олешко, директора Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

У ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України здійснювалася підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації. Нині в аспірантурі навчається 84 особи, з них 80 — на умовах контракту, у докторантурі навчається одна особа. У спеціалізованій ученій раді захищено 45 кандидатів і сім докторів наук.

Використання результатів науково-дослідної роботи здійснюється у процесі дистанційного навчання, розроблення й упровадження масових онлайн-курсів навчальних дисциплін підготовки і підвищення кваліфікації фахівців, освітніх програм для здобувачів вищої освіти.

За період 2017-2020 рр. у ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України щорічно підвищують кваліфікацію за рахунок держбюджету 3000 осіб із різних регіонів України, за кошти фізичних і юридичних осіб — від 1500 до 2000 працівників (у різні роки).

Окрім курсів підвищення кваліфікації із використанням технологій формальної та неформальної

освіти, які традиційно проходять в університеті, на запити місцевих і регіональних освітніх організацій за кошти фізичних та юридичних осіб свій кваліфікаційний рівень мали змогу підвищити понад 4400 педагогічних працівників з усіх регіонів України. Зокрема, у 2018 р. на запити місцевих і регіональних освітніх організацій *проведено виїзні курси* на базі 16 областей та м. Києва для 1400 осіб. Також проведено курси підвищення кваліфікації для державних службовців щодо управління освітою в умовах об'єднаних територіальних громад (категорія: начальники (завідувачі), заступники начальників (завідувачів) відділів освіти, головні (провідні) спеціалісти, спеціалісти відділів (управлінь) освіти районних держадміністрацій, міськвиконкомів, сільських/селищних рад, ОТГ (понад 200 осіб щорічно). Попит на ці види курсів підвищення кваліфікації постійно зростає.

У ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України із 2019 р. *започатковано систему неформальної освіти — Український відкритий університет післядипломної освіти* як сучасну форму надання освітніх послуг із підвищення кваліфікації за кошти фізичних і юридичних осіб, яка відкриває можливість особам із усіх регіонів України навчатися дистанційно в зручному місці та в зручний для них час. Вперше в системі післядипломної освіти України започатковано сім віртуальних кафедр, до діяльності на яких університет залучає викладачів різних закладів освіти України та світу.

Проблему децентралізації управління освітою відображено в таких освітніх програмах для здобувачів вищої освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України: «Публічне управління та адміністрування» II (магістерського) рівня; «Менеджмент», «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» I (бакалаврського) рівня (навчальні дисципліни «Державне та регіональне управління», «Децентралізація та розвиток ОТГ»).

Університет є засновником та співзасновником наукових періодичних видань, п'ять із яких входять до Переліку наукових фахових видань України. Разом з іншими установами випускається електронне фахове видання «Інформаційні технології і засоби навчання» (категорія «А», 2018 р.) та науковий журнал «ScienceRise: Pedagogical Education» (фаховий до 2020 р.). Протягом 2019-2020 рр. до категорії «Б» внесено три заснованих університетом збірники наукових праць «Вісника післядипломної освіти» серій: «Педагогічні науки», «Соціальні та поведінкові науки», «Управління та адміністрування».

Створено індивідуальні профілі в Google Scholar, ORCID, Publons /ResearcherID, корпоративний профіль ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України в системі «Бібліометрика української науки».

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України є постійним *організатором і учасником науково-практичних масових заходів*, зокрема міжнародних форумів і конференцій. *Щорічно проводиться близько 30 таких заходів*. Університет систематично презентував наукові здобутки на міжнародних освітніх виставках, за результатами яких здобув дві почесні відзнаки (Гран-прі) та два почесних звання «Лідер післядипломної педагогічної освіти» (2015 р., 2016 р., 2020 р.), «Лідер наукової та науково-технічної діяльності» (2018 р.), «Лідер міжнародної діяльності» (2019 р.), а також дев'ять Золотих медалей міжнародних виставкових конкурсів за номінаціями.

Щороку розширюється географія міжнародної діяльності університету, що передбачає співробітництво із зарубіжними науковими центрами та закладами освіти, участь у реалізації міжнародних програм і проєктів, серед яких: програма Розвитку ООН (ПРООН), «Впровадження гендерної освіти в систему підвищення кваліфікації педагогічних кадрів», Українсько-канадський проєкт «Навички для працевлаштування», програми RITA (Regions in Transition), Швейцарсько-український проєкт «Розвиток громадських компетентностей в Україні», міжнародний проєкт «Професіоналізація вчителів дорослих в Україні» (DVV International), проєкт «Нові вимоги до компетенцій керівників шкіл в Україні» у співпраці з Проєктним бюро «КультурКонтакт» Австрія; Українсько-корейський проєкт з Міжнародним інститутом розвитку інтелекту (Південна Корея), Українсько-польський проєкт за грантом «Еразмус+» за напрямом KA1 «Навчальна (академічна) мобільність» та ін.

Важливі питання щодо наукової і науково-методичної діяльності структурних підрозділів університету в умовах децентралізації управління освітою були предметом усебічного розгляду і глибокого аналізу на *засіданні вченої ради* ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України.

Упродовж звітної періоду в університеті *здійснено низку практичних заходів* з удосконалення матеріально-технічної бази, енергозбереження, оновлення обладнання, комп'ютерної техніки, програмного забезпечення.

Велику увагу колективом науково-педагогічних працівників приділено актуальним питанням, розв'язання яких сприятиме подальшому перспективному розвитку ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, а саме:

1. Започаткуванню дослідження щодо психологічної безпеки дистанційного підвищення кваліфікації педагогів у цифровому середовищі відкритого університету.

2. Збільшенню кількості публікацій вчених університету у виданнях із високим імпакт-фактором, нарощування практики наукових публікацій спільно із зарубіжними авторами.

3. Активізації міжнародного співробітництва, участі університету у вітчизняних і міжнародних наукових проєктах на грантовій основі.

4. Розширенню співпраці з науковими установами НАПН України, зокрема щодо наукового та науково-методичного забезпечення професійного розвитку фахівців у системі професійної (професійно-технічної), вищої освіти, освіти дорослих.

5. Вивченню питання щодо розгортання підготовки проєктних менеджерів для об'єднаних територіальних громад (ОТГ) із метою забезпечення участі громад у міжнародних донорських програмах і проєктах із грантовим фінансуванням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України. (n.d.). *Головна*. <http://umo.edu.ua/>
- Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України. (n.d.). *Наукова бібліотека. Репозитарій*. <http://umo.edu.ua/scientific-library/depositary>
- Децентралізація дає можливості. (n.d.). *Про реформу. Загальна інформація*. <https://decentralization.gov.ua/about>
- Електронна бібліотека НАПН України. (n.d.). *Державний заклад вищої освіти «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України*. <https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/edu=5Fmanad=5Funiver/>
- Національна академія педагогічних наук України. (2017). *Програма спільної діяльності Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України на 2017-2020 роки*. <http://naps.gov.ua/ua/activities/research/mon/>
- Отич, О.М., & Остряньська, О.А. (упоряд.). (2019). *Експериментальна діяльність державного вищого навчального закладу «Університет менеджменту освіти» НАПН України* : довідкове видання. (О.М. Отич, ред.). Київ: ЮСТОН. <https://lib.iitta.gov.ua/716769/>
- Отич, О.М., & Отамась, І.Г. (уклад.). (2018). *Державний вищий навчальний заклад «Університет менеджменту освіти»: 65 років успіху!* : Інформаційне видання до 65-ї річниці від дня створення (М.О. Кириченко, В.В. Олійник, О.М. Отич, ред.). Київ: ЮСТОН. <https://cutt.ly/Hj8cd8G>
- Український відкритий університет післядипломної освіти. (n.d.). *Головна*. <http://uvu.org.ua/>

ON THE SCIENTIFIC, SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL ACTIVITY OF THE STATE HIGHER EDUCATION INSTITUTION "UNIVERSITY OF EDUCATIONAL MANAGEMENT" UNDER THE EDUCATIONAL MANAGEMENT DECENTRALIZATION

Scientific report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, December 17, 2020

Mykola Kyrychenko

*Rector, State Higher Education Institution "University of Educational Management",
National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

Abstract. The information on the scientific, scientific and methodological activity of the State Higher Education Institution "University of Educational Management" of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine during 2015-2020 under the educational management decentralization is presented, in particular, regulatory bases of the activity; main research areas and current issues within them; the most significant research results. The content and forms of scientific, scientific and methodological activity as well as the university staff who ensures its effective implementation are described. The faculty publications and PhD and DSc students preparation are enlightened. The results of the experimental activity of the national, regional and local levels, developments on the problems of the New Ukrainian School for in-service training are presented. It is emphasized on the relevance of in-service training using formal and non-formal educational technologies at the SHEI "University of Educational Management" of NAES of Ukraine, including training on departure on the inquiries from the local and regional education institutions in Ukraine. The attention is paid to the Ukrainian Open University of Postgraduate Education established at the university. For the first time in the system of postgraduate education seven virtual departments function successfully; the university involves faculty from different Ukrainian and foreign education institutions. The scientific journals founded and co-founded by the university are presented; five of them are included in the List of Scientific Professional Publications of Ukraine. The successful results of the university's research achievements systematic presentation at the international education exhibitions is described. The issues that need further solution for the university's perspective development are outlined.

Keywords: State Higher Education Institution "University of Educational Management"; National Academy of Educational Sciences of Ukraine; scientific activity; scientific and methodological activity; decentralization of educational management; research results; experimental activity; Ukrainian Open University of Postgraduate Education.

Дата публікації: 31 грудня 2020 р.